

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Jesper Forsgren

Från frispark till misshandel

En studie om våldshandlingar inom idrotten

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Joel Eriksson

Termin: HT 2017

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Allmänt	4
1.2 Uppsatsens syfte	4
1.3 Frågeställning	5
1.4 Avgränsningar	5
1.5 Perspektiv, metod och teori	6
1.6 Forskningsläge	6
1.7 Material	7
1.8 Uppsatsens disposition	7
2 SVENSK IDROTT	9
2.1 Idrottens rättsliga särart	9
2.2 Idrottsrörelsens organisation	10
2.3 Idrottens bestraffningssystem	11
3 ANSVARFRIHETSGRUNDER	13
3.1 Samtycke	13
3.1.1 Generellt	13
3.1.2 Samtycke inom idrotten	15
3.2 Social adekvans	15
3.2.1 Generellt	15
3.2.2 Social adekvans inom idrotten	16
4 PRAXIS FRÅN ALLMÄN DOMSTOL	19
4.1 Inledning	19
4.2 Fällande domar	19
4.2.1 Jakob Lilja-fallet	19

4.2.2	Två slag i ansiktet	21
4.2.3	Knytnävsslag efter avblåsning	21
4.2.4	Först armbåge sen knytnäve	21
4.2.5	Spark i huvudet på liggande spelare	21
4.3	Ej fällande domar	22
4.3.1	Armbåge under springduell	22
4.3.2	Friad för tacklingens sportsliga syfte	22
4.3.3	Ishockeyklubba i ansiktet efter kollision	23
4.3.4	Slag i ansiktet med ishockeyklubba	23
5	IDROTTLIGA DISCIPLINÄRENDEN	25
5.1	Inledning	25
5.2	Fallet Jakob Lilja	25
5.3	Crosschecking på knästående	26
5.4	Slag i ansiktet med innebandyklubba	26
5.5	Boxning på fotbollsplan	27
6	ANALYS	28
6.1	Det idrottsliga våldets försvarbarhet	28
6.2	För spelets idé främjande handlingar	29
6.3	Slutkommentarer	32
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	33
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	35

Summary

In the fall of 2017 a professional ice-hockey player gets convicted for assault by the court of appeal after he crosschecked an opponent in the neck. The question about how much violence that is allowed in sports was raised yet again. What is the legal ground that legitimizes violence in sports and which type of actions are allowed?

The sports movement is often seen as an independent operation that solves its disputes within the movement itself. This thought comes from the freedom of association. The interest to preserve sports and the social benefits that comes from it is in many cases higher than other interests.

When an athlete goes out on the sports field to participate in a game, he is considered to have given his consent to be exposed to certain actions. These actions are mainly those who are allowed within the rules of the game. An action that goes beyond the rules of the game cannot always be covered by consent. When consent is no longer applicable as a legal discharge, social adequacy comes in its place. The social adequacy is not laid down in law. It is a type of legal discharge that says that some types of actions are accepted by the society and it would be unreasonably to convict to culpability.

Cases about violence in sports must take the discharge grounds consent and social adequacy into account. It is often one of these grounds that acquit athletes from responsibility. Violence that goes beyond the idea of the game cannot be covered by consent or social adequacy and must therefore be punished, such as the above named ice-hockey player. When it comes to how the courts judge this kind of action you can see a pattern in their reasoning. Things they take into account are the violence itself, which sort of situation in the game the action has occurred in and where on the field it happened. It is obvious that legislation on the matter would increase the predictability and the security before the law.

Sammanfattning

Hösten 2017 blir en professionell ishockeyspelare dömd för misshandel av hovrätten efter att ha crosscheckat en motspelare i nacken. Än en gång väcktes frågan om hur mycket våld som är tillåtet inom idrotten. Vad legitimerar idrottsvåldet och vilka handlingar är så pass allvarliga att de bör leda till allmänt åtal?

Idrotten har en särställning inom samhället. Idrottens rättsliga särart bygger på grundtanken om att idrotten själv ska lösa idrottstvister. Denna teori stöds genom bland annat föreningsfriheten. Man anser att intresset av att bevara idrotten, med all den samhällsnytta som den skapar, i många fall väger tyngre än andra intressen.

När en idrottare kliver in på plan för att delta i spel så anses denne samtycke till vissa handlingar. Det är främst handlingar som rör sig inom spelets regler. Handlingar som går utöver spelets regler kan endast täckas av samtycke till en viss gräns. Det är inte helt tydligt exakt hur långt samtyckets giltighet sträcker sig. Där samtycket slutar kan man säga att social adekvans tar vid som ansvarsfrihetsgrund. Den sociala adekvansen är inte lagstadgad utan bygger på att vissa handlingar är accepterade av samhället och det vore orimligt att straffa någon för dessa.

Rättsfall som behandlar idrottsvåld måste ta ansvarsfrihetsgrunderna samtycke och social adekvans i beaktning. Det är ofta någon av dessa som gör att en idrottare kan gå fri från ansvar. Ett våld som är utanför spelets idé kan dock inte täckas av social adekvans och ska därför straffas, såsom nämnda ishockeyspelare. Det går även att se ett visst mönster i hur domstolen bedömer olika typer av handlingar. Det kan bero på våldet i sig, i vilken typ av matchsituation eller var på planen det inträffar. Klart är i alla fall att en tydligare lagreglering skulle öka förutsebarheten och därmed rättssäkerheten för idrottare.

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop.	Proposition
RF	Riksidrottsförbundet
RIN	Riksidrottsnämnden
SDF	Specialidrottsdistriktsförbund
SF	Specialidrottsförbund
SOU	Statens offentliga utredningar
TR	Tingsrätt

1 Inledning

1.1 Allmänt

Den 5 mars 2015 i en ishockeymatch får Röglespelaren Jakob Lilja matchstraff för att ha crosscheckat en motspelare i nacken.¹ En regelvidrig och ful handling som dock inte är helt ovanlig inom ishockey. Det som skulle göra denna situation så uppmärksammas var efterspelet då en åklagare valde att väcka allmänt åtal.

Våld mellan idrottsutövare är ett ständigt aktuellt ämne för såväl jurister som idrottsintresserade. Man kan hitta spår redan i gammal romersk skadeståndsrätt, *Lex Aquilia*, om hur idrotten och dess utövare bör särbehandlas.² Trots att frågan har behandlats i mer än ett årtusende finns det än idag oklarheter om vad som gäller angående idrottsutövares straffrättsliga ansvar för handlingar på en idrottsplan mot en annan utövare. Vissa av de våldshandlingar som begås inom idrotten är legitima enbart på grund utav att samhället accepterar dem. Att dessa situationer, som är straffrättsligt undantagna, inte vilar på något lagstadgande skapar en osäkerhet om vad som faktiskt gäller och när en idrottsutövares våld bör anses leda till allmänt åtal.

1.2 Uppsatsens syfte

Syftet med denna uppsats är att studera i vilken utsträckning samhället kan tillåta våld i idrottsliga sammanhang och hur ansvarsfrihetsgrunderna samtycke och social acceptans tillämpas i sådana situationer. Genom att belysa våldet som hamnar i gränsskiktet, det våld som går utöver vad de idrottsliga reglerna tillåter, är målet att få en större förståelse för vilka typer av situationer som leder till åtal och hur domstolarna resonerar kring dessa

---

¹ Erik Karlsson och Stefan Alfelt: "Överfall av Rögles poängkung", Sportbladet,

² Lindholm (2014) s. 173.

handlingar. Jag vill undersöka om bedömningen är så godtycklig som det kan verka när man läser om dessa situationer i media eller om domstolarna är konsekventa i sina bedömningar.

1.3 Frågeställning

- Vad legitimerar idrottsvåld?
- Vilka typer av handlingar anses gå över gränsen och gå från att bli ett idrottsligt disciplinärende till att även leda till allmänt åtal?
  - o Finns det något samband mellan dessa typer av handlingar?

1.4 Avgränsningar

Eftersom det finns så många olika idrotter som skiljer sig väldigt mycket åt i både utförande och spelidé så har jag valt att begränsa mig till att endast behandla lagidrotter innehållande någon form av kampmoment, t.ex. ishockey och fotboll. Jag väljer aktivt bort t.ex. kampsport eftersom själva syftet med utförandet är våld och att skada sin motståndare vilket gör att den är reglerad på ett annat sätt än de lagidrotter jag kommer behandla.³

För att lättare kunna redogöra för vad som sägs vara accepterat av samhället kommer jag bara att använda mig av fall och situationer som sker under kontroll och är organiserat av något idrottsförbund som är anslutet till Riksidrottsförbundet.

I uppsatsen kommer endast misshandelsbrott att behandlas. Med misshandel menas alltid den lagstadgade misshandeln i brottsbalkens 3 kap. 5-6 §§. Med tanke på den begränsning i omfattningen uppsatsen har kommer jag helt fokusera på de objektiva rekvisit som misshandel ställer upp. Uppsåtsläran och de subjektiva rekvisiten kommer därför inte behandlas.

---

³ Lag (2006:1006) om tillståndsplikt för vissa kampsportsmatcher.

1.5 Perspektiv, metod och teori

Jag kommer att använda mig av en rättsdogmatisk metod för att få fram ett slutresultat som speglar gällande rätt. För att nå det slutresultatet kommer lagstiftning, förarbeten, rättspraxis och doktrin studeras. I och med att uppsatsen rör ett idrottsjuridiskt problem kommer disciplinärenden och interna regelverk att studeras för att på så sätt försöka få en så nyanserad bild som möjligt av det speciella området som idrottsjuridik är.⁴

Inom ramen för den rättsdogmatiska metod jag använder kommer disciplinbeslut från idrottens privata normbildningsinstitut att behandlas som rättskällor, då de har en viss rättslig auktoritet.⁵ En sådan auktoritet har vuxit fram genom att samhället lämnat över normbildningen i många idrottsfrågor till idrottsrörelsen och dess egna organ, vilket även uttalats av HD.⁶

Med hjälp av denna metod kommer jag att anlägga ett rättsäkerhetskritiskt perspektiv som kommer till uttryck i det syfte och den frågeställning som är uppställd.

1.6 Forskningsläge

Forskningsläget skiljer sig rätt mycket åt i de olika delar uppsatsen behandlar. De rent straffrättsliga delarna av uppsatsen bygger på äldre rättsliga principer som kodifierats samt nuvarande principer.

Forskningsläget på detta område är därför ganska långt kommet genom förarbeten, prejudikat och doktrin från t.ex. Jareborg.

Vad gäller just straffrättens inverkan på idrottens område och idrottsjuridik så är forskningsläget inte lika utbrett. Det finns en hel del material inom

---

⁴ Korling & Zamboni (2013) s. 21–27.

⁵ Peczenik (1995) s. 208-216.

⁶ NJA 1990 s. 687; NJA 1998 s. 717.

idrottsjuridik men litteraturen rör ofta *all* den problematik som ryms inom idrottsjuridik, såväl skatterättslig som straffrättslig. Det material som finns på området idrottsjuridisk straffrätt är därför ofta skrivet av samma personer. Många böcker och artiklar har skrivits av Malmsten som har många års erfarenhet av idrottsjuridik genom rollen som tidigare chefsjurist för Svenska fotbollsförbundet och ordförande i RIN.⁷

1.7 Material

Då uppsatsämnet rör en straffrättslig och idrottsjuridisk problematik kommer litteratur och doktrin inom dessa områden att vara återkommande material genom hela uppsatsen. Även förarbeten och prejudikat kommer att användas för att ge en så tydlig bild av de begrepp som tas upp som möjligt.

Idrottsrörelsen skapar till mångt och mycket sina egna normer. Därför bygger de kapitel som fokuserar på idrotten på RF:s stadgar och idrottsliga disciplinärenden.

Några prejudikat inom området idrottsvåld finns inte från HD så de rättsfall som studeras är tagna från underinstanser, såväl tingsrätt som hovrätt.

1.8 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är utformad så att det först kommer en beskrivning av idrottsrörelsens organisation och rättsliga särart, detta för att förstå grundproblematiken.

Sedan följer en genomgång av ansvarsfrihetsgrunderna samtycke och social adekvans samt hur respektive av dessa är relevanta för våld inom idrotten.

Som hjälp för att kunna analysera och nyansera det problem som frågeställningen är baserad på kommer sedan en sammanfattning på en rad

---

⁷ Hübinette & Malmsten (2016) baksidan.

olika rättsfall där idrottsvåld har lett till allmänt åtal. Som kontrast till hur de allmänna domstolarna ser på idrottsvåld kommer även några bestraffningsärenden från idrottens egna disciplinnämnder att redogöras för.

Därpå kommer slutligen en analys av redogjort material för att besvara de uppställda frågeställningarna.

2 Svensk idrott

2.1 Idrottens rättsliga särart

För att förstå grundproblematiken med den frågeställning som tas upp i den här uppsatsen måste man förstå grunden för idrottens rättsliga särart, hur och varför generella rättsliga regler tillämpas annorlunda på idrottsrörelsen.

Idrotten har alltid värnat om sin självbestämmanderätt. I grund och botten bygger argumenten till varför idrottens självbestämmanderätt existerar på föreningsfriheten som stadgas i 2 kap. 1 § regeringsformen. I självbestämmanderätten finns en tanke om att idrottsrörelsen själv ska lösa idrottsrelaterade konflikter.⁸ Detta synsätt beskrivs som teorin om *idrottens rättsliga särart*.⁹

För att stödja denna teori om idrottens rättsliga särart så finns det en del olika argument. Ett argument är att idrottens ideella och personliga karaktär gör att idrotten bedrivs med andra syften än ekonomisk vinst. Idrotten är beroende av dess olika aktörer och föreningar är inte konkurrenter i den meningen att de vill slå ut varandra ekonomiskt. Detta hör nära ihop med föreningsfriheten och den självbestämmanderätt många anser att idrotten har. Självbestämmanderätten ger uttryck för att idrottsrörelsens normer och regler bör vara fredade från rättslig inblandning. Även om föreningsfriheten inte leder till en absolut självbestämmanderätt är tanken inte helt främmande. HD har i två fall gett uttryck för att idrotten besitter denna rätt på grund just utav dess ideella inriktning och personliga karaktär. HD har då uttalat att idrottsutövande är en del av privatlivet och att idrottsrelaterade tvister därmed inte gör sig lämpliga för domstolsprövning.¹⁰

---

⁸ Malmsten (1995) s. 498.

⁹ Lindholm (2014) s. 33.

¹⁰ NJA 1990 s. 687; NJA 1998 s.717.

Det normsystem som idrotten med dess aktörer har utvecklat erbjuder ett skydd motsvarande det rättsskydd som statlig inblandning skulle ge. I och med denna självständiga normbildning och med de institutioner som idrotten inrättat är ett argument att idrotten själv klarar av att straffa icke önskvärda beteenden och därmed även ha en preventiv effekt på dessa beteenden. En statlig inblandning skulle leda till onödig dubbelbestraffning.¹¹

Ett krav för det statliga stöd som idrottsrörelsen erhåller är att idrottsrörelsen ska producera samhällsnytta. Idrotten anses inte ha ett egenvärde i sig utan får sitt stöd byggt på vad den faktiskt åstadkommer. Idrotten har en stark påverkan på folkhälsan och kan bidra till minskad ohälsa. Förutom att generera folkhälsa så skapar idrotten en meningsfull tillvaro för många, den integrerar marginaliserade grupper samt främjar etiska och demokratiska ideal.¹² Detta gör att idrotten även får en fostransfunktion som bidrar till att ge unga utövare en god moral och karaktär. Att idrotten förtjänar en särbehandling utifrån dess bidragande samhällsnytta motiveras med att bevarandet av idrotten som verksamhet måste få företräde över de intressen som ligger till grund för de rättsliga bestämmelserna.¹³

2.2 Idrottsrörelsens organisation

Svensk idrotts samlande organisation är Riksidrottsförbundet (RF). RF består av Specialidrottsförbundet (SF), t.ex. Svenska fotbollförbundet, som i sin tur har ideella föreningar vilka bedriver idrottslig verksamhet anslutna till sig, t.ex. Djurgårdens IF. Genom att en förening med idrottslig verksamhet har medlemskap i ett SF så blir föreningen också ansluten till RF. RF bedriver sin regionala verksamhet genom Distriktsidrottsförbundet, t.ex. Stockholms Idrottsförbundet. SF kan också organisera den regionala

---

¹¹ Lindholm (2014) s. 40.

¹² SOU 2008:59 s.147.

¹³ Lindholm (2014) s. 41.

verksamheten genom särskilda förbund, Specialidrottsdistriktsförbund (SDF), t.ex. Stockholms Fotbollförbund.¹⁴

2.3 Idrottens bestraffningssystem

För att den självständiga normbildning som idrotten skapat ska följas så krävs instanser som ser till att normerna upprätthålls. När det kommer till bestraffningsärenden inom idrotten går det att se vissa likheter med hur våra allmänna domstolar är uppbyggda. Hur bestraffningsärenden ska handläggas och reglerna kring vilket organ som ska ta upp ärendet finns i RF:s stadgar.¹⁵

Det måste röra sig om en förseelse som kan bli föremål för bestraffning. Vilka dessa förseelser är redogörs för i den brottskatalog som finns i RF:s stadgar, till exempel "den som i anslutning till idrottsverksamhet ... utövat våld eller försökt utöva våld mot en annan person..." i katalogens åttonde punkt.¹⁶

Den vanligaste modellen för prövning av ett bestraffningsärende är att det finns tre instanser, SDF-styrelse, SF-styrelse och RIN. Instansordningen finns till för att bidra till rättssäkerheten. SDF-styrelse är enligt huvudregeln första instans att handlägga ärendet, därifrån kan ärendet överklagas till SF-styrelse. I enlighet med RF:s stadgar finns det utrymme för SF att i sina stadgar bestämma huruvida en SDF-styrelse ska vara första instans eller om SF-styrelsen ska vara det. Detta p.g.a. att olika idrotter kräver olika mycket resurser och fördelar sig olika geografiskt sett i landet, vilket gör att det inte alltid passar att en regional nämnd först prövar ärendet. Även detta för att få en enhetlig och rättssäker tillämpning av bestämmelserna.

---

¹⁴ RF:s stadgar 2 kap. 2 §.

¹⁵ Ibid. 14 kap. 8 §.

¹⁶ Ibid. 14 kap. 2 § p. 8.

I de allra flesta fall krävs det ett prövningstillstånd för att få ärendet prövat i RIN. RIN är det högsta organet och idrottens egna "Högsta domstol". Beviljas inte prövningstillstånd i RIN så står SF:s beslut fast.¹⁷

---

¹⁷ Hübinette och Malmsten (2016) s. 71-78.

3 Ansvarsfrihetsgrunder

3.1 Samtycke

3.1.1 Generellt

År 1994 infördes det i Sverige lagstadgade samtycket i BrB 24 kap. 7 §. Att samtycke då kunde användas som ansvarsfrihet var däremot inget nytt.

Tankarna går att hänföra till romersk rätt och uttrycket *volenti non fit iniura*, vilket betyder att den samtyckande sker ingen orätt. Att samtycke lagstadgades motiverades i förarbetena dels med kraven som legalitetsprincipen ställer och att varje omständighet som berör frågan om en handling är ett brott eller inte bör regleras i lag. Dels motiverades lagstadgandet med att det skulle innebära effektivitetsvinster för rättsväsendet då de ofta komplicerade samtyckesfrågorna lättare skulle kunna lösas. I förarbetet menar man även att en skriven regel ofta leder till en mindre risk att tillämpas på fel sätt än en oskriven sådan.¹⁸ Det är nära sammankopplat med förutsebarhetsprincipen, som ska skydda den enskilde från godtycklig maktutövning. Att kunna förutse konsekvensen av sina handlingar hör till en del av rättssäkerheten som kännetecknar en rättsstat.¹⁹

För att samtycket ska anses vara giltigt och därmed befria från straffansvar krävs att vissa förutsättningar är uppfyllda. Det krävs att den utsatte har tillåtitt någon annan att utföra gärningen. Samtyckets uttrycksform kan vara varierande, samtycket kan lämnas genom ord, gester eller konkludent handlande.²⁰ I förarbetet till samtyckesbestämmelsen så förklarar man att det bör räcka endast med att samtycke faktiskt föreligger utan att explicit ha

---

¹⁸ SOU 1988:7 s. 99 och s. 118.

¹⁹ Peczenik (1995) s. 51.

²⁰ Asp & Ulväng (2013) s. 227.

uttryckts, viljeinriktningsteorin.²¹ I propositionen uttrycker man det som att det är tillräckligt med ett tyst inre samtycke.²²

Samtycket ska finnas när handlingen påbörjas och om den handlingen är utsträckt i tid ska samtycket finnas under hela handlingen. Det går alltså inte att lämna ett ansvarsbefriande samtycke i efterhand.²³

Det krävs att personen som lämnar samtycket är fullt medveten om innebörden av det, att det lämnas frivilligt och är allvarligt menat.²⁴ För att personen som lämnar samtycket ska kunna förstå dess fulla innebörd krävs att den nått en viss mognadsgrad. Det finns inga särskilda bestämmelser om när en sådan mognadsgrad generellt sett anses nådd, det får avgöras individuellt.²⁵ I praxis finns det exempel på att en 5-årig flicka inte ansågs kapabel att förstå situationens fulla innebörd och samtycket till olaga frihetsberövande ansågs ogiltigt.²⁶

Samtycke som ansvarsfrihet bygger på idén om att varje individ till en viss gräns har rätt att få bestämma över sina egna intressen. Om någon avstår från det intresset finns det ingen anledning för staten att skydda det längre. Ett giltigt samtycke kan därför bara lämnas av den som förfogar över det straffskyddade intresset.²⁷ Ett giltigt samtycke till brott mot person kan alltså endast lämnas av den som ska utsättas för handlingen.

Att en individ *till en viss gräns* har rätt att få bestämma över sina intressen betyder att denne inte kan samtycka till alla typer av handlingar. Vid ett brott som misshandel har man i förarbetena gett uttryck för att gränsen generellt går mellan ringa och normalgraden av misshandel. Gränsen är inte helt fast och beroende på omständigheterna och gärningens art kan man

---

²¹ SOU 1988:7 s. 120.

²² Prop. 1993/94:130 s. 39.

²³ Ibid. s. 39.

²⁴ Ibid. s. 39.

²⁵ Asp & Ulväng (2013) s. 229 f.

²⁶ NJA 1974 s. 614.

²⁷ SOU 1988:7 s. 99; Prop. 1993/94:130 s. 39.

tänka sig att ett samtyckes ansvarsbefriande verkan sträcker sig längre än ringa misshandel. Klart är att ett samtycke till grov misshandel aldrig kan få ansvarsbefriande verkan.²⁸

3.1.2 Samtycke inom idrotten

Många av de handlingar idrottsutövare utför inom ramen för sin idrott uppfyller rekvisiten för misshandel. Det våld som följer spelets regler och håller sig inom ramarna får det anses att idrottsutövaren har samtyckt till i och med sitt deltagande i spelet. I idrottssammanhang tycks samtyckets befriande omfattning vara något större än vid situationer som vanligtvis skulle leda till straffansvar.²⁹ En våldsgärning som går utanför spelets regler men ändå är inom spelets idé är det inte säkert att utövaren har samtyckt till att råka ut för.³⁰

Enligt Jareborg är det önskvärt med en *allmän regel om ansvarsfrihet* för sport och lek, eftersom samtycke som grund inte kommer att kunna täcka de ofta återkommande situationer som uppstår vid idrottsutövning. Jareborgs förslag till denna allmänna regel förespråkar ansvarsfrihet för alla de gärningar som sker under förutsättning att deltagande är frivilligt och det inte innebär ett otillåtet risktagande, det vill säga gärningar som med hänsyn till spelets regler och spelets idé är att anse som tillåtet risktagande. Dessa gärningar ska anses vara *socialadekvata*.³¹

3.2 Social adekvans

3.2.1 Generellt

Till skillnad från *samtycke* som ansvarsfrihet är *social adekvans* inte lagstadgat. Social adekvans kan sägas vara en slasktratt som endast bör användas i situationer där det inte går att påstå ansvarsfrihet med stöd av

---

²⁸ SOU 1988:7 s. 123.

²⁹ Asp & Ulväng (2013) s. 256; Jareborg (1994) s. 185; SOU 2003:24 s. 78.

³⁰ Jmf kap. 3.2.2 om *regelvidrigt våld*.

³¹ Asp & Ulväng (2013) s. 256.

regler och principer som har en högre ställning i straffsystemet. Social adekvans fångar upp de situationer där det anses vara orimligt att straffansvar skulle följa trots att giltigt samtycke inte föreligger. Dessa situationer är vanligt förekommande i hälso- och sjukvård samt idrott.³²

Begreppet social adekvans användes första gången av HD år 1997.³³ Fallet handlade om sex muslimska pojkar som hade blivit omskurda utan bedövning. Den åtalade friades då omskäreelse, under de omständigheter som rådde i fallet, på religiösa grunder fick anses vara en socialadekvat gärning.³⁴

3.2.2 Social adekvans inom idrotten

Som tidigare nämnts är det många gärningar som inte leder till straffansvar vid sportutövning som går utöver det man kan motivera med samtycke.³⁵ Gärningar som inte kan försvaras med samtycke föranleder i vissa fall att undgå straffansvar p.g.a. social adekvans. I förarbetet till samtyckesregleringen nämns att samtycket inte går att tillämpa för en del handlingar inom idrotten som leder till ansvarsfrihet. Man motiverar det med att vissa regelöverträdelser allmänt godtas i samhället, även om skador uppstår.³⁶

Även om man inte använder ordet *social adekvans* i förarbetet så är den bakomliggande tanken samma. För att avgöra vilken ansvarsfrihetsgrund som är tillämplig måste man se till själva handlingen i sig. Det finns inga klara linjer mellan vilken ansvarsfrihetsgrund som är tillämplig på vilken våldsform. Däremot finns mindre utrymme för ansvarsfrihet ju allvarligare våldsform som är aktuell. Våldsformerna ställs upp enligt följande:³⁷

---

³² Asp & Ulväng (2013) s. 254 f.

³³ Harlevi (2008) s. 185.

³⁴ NJA 1997 s. 636.

³⁵ Se kap 2.1.2.

³⁶ SOU 1988:7 s. 137.

³⁷ Malmsten (1985) s. 194; Lindholm (2014) s. 195.

1. Regelriktigt våld
2. Regelvidrigt våld
3. Idrottsfrämmande våld

Regelriktigt våld, är sådant våld som förekommer inom idrotten och håller sig inom spelets regler. En regelrätt tackling inom fotboll kan uppfylla dem rekvisit som *ringa misshandel* ställer upp utan att straffansvar blir aktuellt. Detta kan förklaras dels med det samtycke utövaren får anses ha lämnat genom sitt deltagande. Dels att det får anses vara en vida spridd uppfattning att regelriktigt våld inte är att betrakta som något brottsligt.³⁸ Samma tankar fanns vid brottsbalkens tillkomst då man i förarbetet ansåg att straffansvar skulle anses vara uteslutet för vissa former av misshandel så länge "de vedertagna reglerna för denna sport iakttagits."³⁹ De idrotter som får statligt stöd genom RF har därigenom en tämligen god kvalitetskontroll för att deras regelsystem uppfyller normen för ett godtagbart beteende.⁴⁰

Regelvidrigt våld, denna kategori består av gärningar som ofta begås flera gånger varje match, det är sådana gärningar som är emot spelets regler men ändå får anses vara en del av spelets idé. Det kan vara en tackling som inte är regelrätt, till exempel en tackling under en fotbollsmatch som renderar i ett gult kort och frispark till motståndaren. I denna kategori av idrottsrelaterat våld får social adekvans kanske störst betydelse. Det finns dock olika åsikter om vilken grund det är som gör att detta beteende inte föranleder straffansvar. En uppfattning är att det bör uppställas en allmän regel om ansvarsfrihet som bygger på social adekvans, eftersom samtycke långt ifrån täcker alla önskade situationer.⁴¹ Andra menar att ett visst mått av våld är förutsebart för utövaren och att den genom att acceptera risken för skada även får anses ha samtyckt till själva skadan ifall den skulle uppstå.⁴²

---

³⁸ Lindholm (2014) s. 195.

³⁹ SOU 1953:14 s. 144.

⁴⁰ Harlevi (2008) s. 192.

⁴¹ Jareborg (2001) s. 295 f.

⁴² Harlevi (2008) s. 193.

Idrottsfrämmande våld, är handlingar som helt går emot *idrottens idé* och därmed är främmande för idrotten. Genom att se till handlingens syfte får man försöka avgöra om den är emot spelets idé eller inte. Om det inte finns något idrottsligt syfte med handlingen så kan den inte genom ansvarsfrihetsgrunderna som är relevanta inom idrotten vara försvarlig och därmed inte ansvarsfri.⁴³ Samtycke kan inte tillämpas då en utövare knappast kan anses ha samtyckt till en handling som denne inte kunnat förutse. Klart är att doktrinen är överens om att idrottsfrämmande våld ska leda till straffansvar. Problemet ligger i gränsdragningen mellan regelvidrigt våld och idrottsfrämmande våld samt huruvida en handling strider mot spelets idé eller inte.⁴⁴

Enligt Jareborg får teorin om social adekvans förklara att många handlingar som begås inom idrott leder till straffrättslig ansvarsfrihet trots att de inte rymms inom samtycket. Han menar att social adekvans har ett vidare användningsområde än samtycke och därmed är den ansvarsfrihetsgrund som i första hand bör ligga till grund för att straffrättsligt ansvar inte ska utgå.⁴⁵

---

⁴³ Harlevi (2008) s. 215.

⁴⁴ Lindholm (2014) s. 197 f.

⁴⁵ Asp & Ulväng (2013) s. 254 f.; Lindholm (2014) s. 193 f.

4 Praxis från allmän domstol

4.1 Inledning

För att kunna förstå hur ansvarsfrihetsgrunderna fungerar i praktiken kommer här några domar från allmän domstol som rör idrottsvåld. Både fällande och icke fällande domar kommer att presenteras för att försöka se om det finns några gemensamma nämnare i berörda våldshandlingar och någon stringens i domstolarnas bedömning.

Den första domen handlar om Jakob Lilja och anledningen till att det fallet berörs mer detaljerat än resterande är för att det just nu är den senaste domen på ämnet. Dessutom ger hovrätten en utförlig beskrivning om vad som gäller vid idrottsvåld och social adekvans.

4.2 Fällande domar

4.2.1 Jakob Lilja-fallet

Röglespelaren Jakob Lilja fick matchstraff för crosschecking i en match mellan Malmö Redhawks och Rögle BK. Crosscheckingen genomfördes med båda händerna på klubban och med stor kraft träffade Jakob Lilja sin motspelare i nacken.⁴⁶ Pucken var flera meter från situationen. Slaget gjorde att motspelaren fick bäras ut på bår och färdas till sjukhus.

Lilja blev fälld för misshandel i tingsrätten och dömdes till villkorlig dom och böter. Han överklagade domen och yrkade på att hovrätten skulle ogilla åtalet. Lilja ansåg inte att han hade något uppsåt till att skada sin motspelare och i vart fall inte mer än vad som rymdes inom det samtycke till våld som en ishockeyspelare får anses ha gett genom att delta i matchen.

---

⁴⁶ <<https://www.youtube.com/watch?v=rVtlaW0ZEc4>>, besökt 2018-01-02.

Hovrätten anslöt sig till tingsrättens resonemang samt gav en utförligare beskrivning av rättsläget om våld mellan idrottsutövare. Hovrätten började med att konstatera att den som frivilligt deltar i sport får anses ha samtyckt till allt våld som är inom spelets regler. Även om det inom idrotten godtas ett allvarligare våld än vad det görs i allmänhet p.g.a. samtycke så skriver hovrätten att det i vissa situationer inte kan anses att en medvetenhet om skaderisken är detsamma som att godta skadan i det enskilda fallet. Detta gör att samtycke är oanvändbart som ansvarsfrihetsgrund i vissa situationer. Ansvarsfriheten i dessa situationer grundar sig istället på att regelöverträdelser till en viss gräns är godtagna i samhället.⁴⁷

Hovrätten ställde sig frågan om hur långt social adekvans sträcker sig som ansvarsfrihetsgrund inom idrotten. Domstolens svar på frågan var att handlingen ska vara inom spelets idé, att våldet utövas för att uppnå något som är i linje med det som spelet går ut på. Bedömningen av hur långt den sociala adekvansens sträcker sig måste därför göras med utgångspunkt i den enskilda idrottens särskilda karaktär.

Liljas crosschecking stred otvivelaktigt mot idrottens regelverk. Hovrätten ansåg inte heller att Liljas agerande kunde anses vara inom det samtycke som motspelaren får anses ha lämnat genom sitt deltagande. Domstolen fann att agerandet inte var inom spelets idé och våldet kunde omöjligen uppfattats som idrottsligt motiverat, då pucken var flera meter därifrån. Någon ansvarsfrihet p.g.a. social adekvans ansåg inte domstolen vara aktuell. Hovrätten fastställde tingsrättens dom och Lilja dömdes för misshandel.⁴⁸

---

⁴⁷ Jfr kap. 3.2.2.

⁴⁸ HovR över Skåne och Blekinge B 1251-17.

4.2.2 Två slag i ansiktet

En fotbollsspelare har under match tilldelat en motspelare två slag i ansiktet som lett till bland annat en käkfraktur. Bollen var inte i närheten av situationen där slagen utdelades. Spelaren dömdes för misshandel.⁴⁹

4.2.3 Knytnävsslag efter avblåsning

Efter att spelet blåsts av har en spelare under en fotbollsmatch genom ett knytnävsslag orsakat sin motspelare en käkfraktur som ledde till några dagars sjukhusvistelse och två månaders sjukskrivning. Hovrätten tog i beaktning att händelser under matchen föranlett en viss irritation hos båda spelarna. Domstolen tyckte dock att våldet var så pass allvarligt att någon annan påföljd än fängelse inte kunde komma ifråga. Den tilltalade dömdes för misshandel.⁵⁰

4.2.4 Först armbåge sen knytnäve

En fotbollsmålsvakt som under match slagit två spelare och blivit åtalad för två fall av misshandel dömdes till villkorlig dom och böter för misshandel. Målvakten friades för ett utav slagen då domstolen inte ansåg det bevisat att målvakten hade uppsåt att skada motspelaren. Det var i en situation där målvakten höll i bollen och enligt denne själv försökte hålla undan motståndaren som var bakom honom. Målvaktens armbåge träffade motspelaren och i upprinnelsen till denna situation så slog målvakten till en annan motspelare med knytnäven. Målvakten friades för armbågen men dömdes för misshandel p.g.a. knytnävsslaget.⁵¹

4.2.5 Spark i huvudet på liggande spelare

Under en fotbollsmatch efter en situation där en spelare har tacklats ned på marken och domaren blåst för frispark så går den tilltalade fram och sparkar

---

⁴⁹ Malmsten (1994) rättsfall 16; Lindesbergs TR B 75/79.

⁵⁰ Malmsten (1994) rättsfall 25; Göta HovR B 829/81.

⁵¹ Ibid. rättsfall 39; Mölndals TR B 829/83.

spelaren i huvudet. Även om motspelaren inte behövde uppsöka läkare så fann tingsrätten att det otvivelaktigt rörde sig om en kraftig spark av det allvarigare slaget. Domstolen tog sedan ställning till huruvida detta våld var sådant våld som utövarna får anses ha samtyckt till genom sin medverkan. Domstolen nämnde även att vissa handlingar är försvarbara genom läran om social adekvans, det är sådana gärningar som är inom spelets idé och därför godtagbara.

Domstolen framförde att den tilltalade uppsåtligen sparkade en motspelare som låg ned på marken i huvudet, det efter att spelet hade blåsts av. Våldet som utövades är inte tillåtet enligt fotbollens regelverk och strider helt mot spelets idé. Det går därför även utöver det generella samtycke för våld som fotbollsspelare får anses ha lämnat. Den tilltalade dömdes för misshandel.⁵²

4.3 Ej fällande domar

4.3.1 Armbåge under springduell

I en löpduell mellan två spelare under en fotbollsmatch fick den ena spelaren en armbåge i ögat och en uttalad synnedsättning som inte förväntades bli bättre. Domstolen ansåg att handlingen som låg till grund för skadan, armbågen, var en reflexmässig handling och påpekade även att det under en fotbollsmatch är vanligt med nära kroppskontakt mellan spelarna. Den tilltalade spelaren blev friad.⁵³

4.3.2 Friad för tacklingens sportsliga syfte

En ishockeyspelare utdelade en tackling som orsakade en fraktur på okbenet för motståndaren. Pucken var i närheten av händelsen och den åtalade spelaren säger sig ha haft ögonen på pucken. Spelaren blev fälld i tingsrätten då domstolen ansåg att tacklingens avsikt måste ha varit att tillfoga motståndaren smärta. Med beaktande av att ishockey är en hård sport som

---

⁵² Malmö TR B 10569-16.

⁵³ Malmsten (1994) rättsfall 13; Oskarshamns TR B 257/77.

medför mycket kroppskontakt och hårda tacklingar så ansåg tingsrätten att en villkorlig dom kunde dömas ut istället för fängelse.⁵⁴

Hovrätten friade den tilltalade. Motståndarens position var sådan att det måste anses ha funnits skäl för den tilltalade att attackera denne.

Motståndaren hade fritt läge i den tilltalades lags försvarzon och hovrätten ansåg att det rent sportsligt taktiska syfte som attacken hade måste beaktas. Hovrätten klargjorde först att den tilltalade visserligen har utövat våld som inte är tillåtet enligt spelreglerna men att det våldet även måste överskrida gränsen för det våld en ishockeyspelare anses ha samtyckt till genom sitt deltagande i spelet för att vara straffbart. Det tyckte inte hovrätten att det gjorde och åtalet ogillades.⁵⁵

4.3.3 Ishockeyklubba i ansiktet efter kollission

Både tingsrätt och hovrätt ogillade ett åtal mot en ishockeyspelare som under match genom sin regelvidriga klubbföring träffat en motspelare i ansiktet vid en kollission. Den tilltalade hade haft klubban högre upp än vad spelets regler tillät men båda instanserna ansåg att det våld som vållat skadorna fick anses ligga inom gränsen för samtycket som spelarna lämnar genom sitt deltagande. Att motståndaren råkat ut för ganska allvarliga skador p.g.a. situationen tyckte domstolarna inte skulle påverka bedömningen.⁵⁶

4.3.4 Slag i ansiktet med ishockeyklubba

En ishockeyspelare blev friad av tingsrätten efter att han slagit en motståndare i ansiktet med klubban. Slaget träffade motspelarens visir med tandskador som följd. Tingsrätten tyckte att slaget befann sig inom gränsen för det samtycke en spelare lämnar genom sitt deltagande. Det lades vikt vid att den tilltalade kunde ha varit irriterad på en tidigare situation i matchen och därför, i stridens hetta, ville ge igen med en eftersläng. Domstolen

---

⁵⁴ Ibid. rättsfall 28; Umeå TR B 121/81.

⁵⁵ Ibid. rättsfall 28; HovR:n för Övre Norrland B 237/82.

⁵⁶ Ibid. rättsfall 29; Svea HovR B 1762/83.

framhöll att det ligger i ishockeyspelets natur att det får förekomma viss utövning av våld utan att det ska leda till något straffansvar i allmän domstol.⁵⁷

---

⁵⁷ Ibid. rättsfall 43; Skellefteå TR B 125/86.

5 Idrottsliga disciplinärenden

5.1 Inledning

Nedan följer några sammanfattningar över disciplinärenden från RIN och även något från ett SF:s disciplinnämnd. Detta redovisas för att ge en förståelse kring hur man inom idrottsrörelsen bedömer liknande situationer som behandlats av allmän domstol ovan.⁵⁸ Det första ärendet som redogörs är avstängningen av Jakob Lilja, som berör samma situation som ledde till att hovrätten dömde honom för misshandel.⁵⁹ Resterande ärenden som tas upp i detta kapitel rör handlingar som aldrig har lett till något allmänt åtal.

De ärenden som här tas upp rör "våldsparagrafen" i RF:s stadgars bestraffningskatalog.⁶⁰ Det våld som avses är sådant våld som någon utövar genom att med slag, spark, hård knuff, skallning eller liknande misshandel tillfogar annan skada eller smärta. Våldet ska ha tillkommit i en situation där det är otillåtet, till exempel när spelet är stoppat vid avblåsning, eller påtagligt överskridit de gränser som spelets regler har satt. Ett övergrepp som uppenbart gått ut på att skada någon är en straffbar handling.⁶¹

5.2 Fallet Jakob Lilja

Svenska ishockeyförbundets disciplinnämnd stängde av spelaren Jakob Lilja i motsvarande 10 matcher. Detta efter en situation där Lilja har crosscheckat en motspelare i nedre delen av nacken, en del som var oskyddad.

Straffmätningen och det relativt långa straffet berodde delvis på att Lilja tidigare hade straffats av nämnden, vilket gjorde att det rörde sig om ett återfall.

---

⁵⁸ Jmf kap. 4.

⁵⁹ Kap. 4.2.1.

⁶⁰ RF:s stadgar 14 kap. 2 § p. 8.

⁶¹ Hübinette och Malmsten 2016 s. 41.

Disciplinnämnden framförde att man såg mycket allvarligt på den inträffade situationen då händelsen skedde utanför spelet och att ett så hårt slag med klubban mot det oskyddade nackpartiet kan leda till allvarliga skador. Händelsen var helt onödig och respektlös och nämnden tyckte därmed att någon annan påföljd än en kännbar avstängning var utesluten.⁶²

5.3 Crosschecking på knästående

RIN har dömt en ishockeyspelare till maxstraffet på två års avstängning från all idrottslig verksamhet. Detta efter att spelaren tagit sats över hela planen och sedan crosscheckat en motspelare i huvudet så kraftigt att klubban brutits.⁶³ Motspelaren stod på knä efter en krock som skett vid en tidigare situation och var därmed helt försvarslös. Den anmälde spelaren menar att han ville försvara sin bror, som tillhörde samma lag som honom själv. Hans bror hade tidigare fått en knäackling av den spelaren som sedan blev sittandes på knä och träffades av crosscheckingen. RIN däremot tyckte inte att det fanns några som helst förmildrande omständigheter och att det fanns en betydande risk för att våldet skulle skadat motspelaren allvarligt.⁶⁴

Svenska ishockeyförbundets region östs disciplinkommitté har som första instans i ärendet uttryckt att det är något av de värsta överfallen som skett inom svensk hockey.⁶⁵

5.4 Slag i ansiktet med innebandyklubba

Efter en kamp om bollen kolliderade två spelare med varandra under en innebandymatch. Bollen var borta från situationen då den anmälda spelaren kastade iväg sin motspelares klubba och sedan oprovocerat slog till honom i ansiktet med sin egen klubba. Spelarna stod vända mot varandra och den

---

⁶² Svenska ishockeyförbundets disciplinnämnd, ärendenummer 139-14/15.

⁶³ <<https://tv.aftonbladet.se/abtv/articles/113477>>, besökt 2018-01-02.

⁶⁴ RIN ärende nr 269/16-14.

⁶⁵ Svenska ishockeyförbundets region öst ärende RÖ208-15/16.

anmälda spelaren måste ha insett skaderisken i att svinga sin klubba mot motspelarens huvud.

Spelaren blir av RIN avstängd i en månad från innebandyspel.⁶⁶

5.5 Boxning på fotbollsplan

Den anmälda fotbollsspelaren har under match två gånger tilldelat en motståndare kraftiga sparkar som renderat i att domaren valt att blåsa av spelet för frispark och för att kunna dela ut ett gult kort. Den spelaren som blev sparkad var irriterad och knuffade till den anmälda spelaren som då svarade med en våldsam högerkrok rakt över käken på sin motspelare. Ytterligare spelare kom fram till situationen och undrade vad som hände. Den anmälda spelaren delade då ut slag på en annan motståndare i form av två knytnävar rakt i ansiktet. Även dessa våldsamma och med överdriven kraft.

Den anmälda spelaren fick rött kort av domaren och sedan åtta matchers avstängning utöver den automatiska avstängningen som rött kort innebär. Detta beslut fastställdes sedan av RIN.⁶⁷

---

⁶⁶ RIN ärende nr 573/17-14.

⁶⁷ RIN ärende nr 482/17-14.

6 Analys

6.1 Det idrottsliga våldets försvarbarhet

Av det som nu redovisats anser jag att det finns några grundstenar som tillåter att idrottsvåld ofta legitimeras. Idrottens rättsliga särart är ju själva grunden till både lösningarna och problemen som finns. För att idrott ska kunna existera synes det nästan krävas att idrotten har en rättslig särställning gentemot andra situationer. Denna särställning förklarar dock inte varför vissa specifika handlingar accepteras och varför vissa inte gör det. Där kommer ansvarsfrihetsgrunderna samtycke och social adekvans in.

Eftersom samtycke är lagstadgat är det ganska klart vad som gäller.

Förarbeten, doktrin och praxis ger en tydlig bild av hur ett giltigt samtycke ser ut. I och med att det är så tydligt går det att tämligen enkelt överföra på situationer inom idrotten. Detta gör att modeller över hur långt ett giltigt samtycke sträcker sig när det kommer till idrottsvåld har kunnat skapas.⁶⁸

Det våld som rör sig inom spelets regler verkar alltid täckas av samtycket.

Det beror ju såklart på att idrotterna som faller in under RF:s organisation har genomarbetade och tydliga regelverk, vilket leder till att utövarna lätt kan förutse vilken typ av våld de snarare *kommer* än *kan* utsättas för. Där någonstans går dock den tydliga gränsen för vad samtycket täcker.

Problemet är det våld som rör sig utanför spelets regler. Som nämnts börjar problemet kring vilken ansvarsfrihetsgrund som ska användas vid det *regelvidriga våldet*.⁶⁹

Vid den rörliga och något otydliga gräns som utgör samtyckets yttersta gräns kan det i alla fall klart konstateras att social adekvans tar vid. Social adekvans har på något sätt uppkommit p.g.a. att samtycket inte längre kan förklara varför viss typ av våld inom idrotten godtas. Att social adekvans

---

⁶⁸ Jfr kap 3.1.2.

⁶⁹ Kap. 3.2.2.

inte är kodifierat såsom samtycke gör den till en mer flexibel och rörlig ansvarsfrihetsgrund. Ju rörligare den är desto mer oförutsägbar blir den dock. Detta skapar såklart problem när det kommer till rättssäkerheten. Att man som idrottsutövare vet om att man har större befogenheter att utöva våld på idrottsplan än i övriga samhället, men utan att veta var gränsen går. I teorin är såväl doktrin som praxis samstämmig om vad den sociala adekvansen täcker. Våldshandlingar som till sitt syfte rör sig i linje med spelets idé eller inom spelets idé täcks av social adekvans.⁷⁰ Här finns den formulering som i praktiken skapar den oförutsägbarhet och rättsliga otydligheten som finns, *spelets idé*. Att i en mening formulera spelets grundläggande idé bör inte skapa alltför stora problem, problemen ligger i vilka handlingar som kan sägas ha till syfte att främja detta.

6.2 För spelets idé främjande handlingar

I samtliga rättsfall och disciplinärenden som redovisats för ovan kan spelets idé sägas vara att göra fler mål än sin motståndare. I syfte att uppnå detta genomförs handlingar för att främja att det egna laget gör så många mål som möjligt, samtidigt som handlingar utförs för att förhindra att motståndarna gör några mål. Alla våldshandlingar som håller sig inom spelets regler, d.v.s. *regelriktigt våld*, måste anses gå i linje med spelets idé. Detta ter sig vara rätt självklart då handlingarna faktiskt är en del utav de riktlinjer som uppställs för hur idrotten ska gå till, men stöds även utav doktrin på ämnet.⁷¹ Det intressanta blir därför att analysera de handlingar som rör sig i områdena *regelvidrigt våld* och *idrottsfrämmande våld* samt gränslandet där emellan. Genom de rättsfall och disciplinärenden som redovisats går det att se tecken av en konsekvent bedömning från domstolarnas sida när det kommer till vad som utgör spelets idé och när våldet inte försöker främja denna idé.

---

⁷⁰ Kap. 3.2.2. om *idrottsfrämmande våld*; kap. 4.2.1.

⁷¹ Jfr kap. 3.2.2 om *regelriktigt våld*.

Den första slutsats jag kan dra är att domstolarna ofta, nästan alltid, friar i de fall då det har varit en kamp om boll/puck. Eftersom bollen/pucken är det föremål som ska föras in i motståndarens mål och förhindras att föras in i det egna målet verkar uppfattningen från domstolarna vara att situationer som uppstår i närhet av bollen/pucken är i linje med spelets idé. Att spelets idé inte nämns i de äldre domarna har troligtvis att göra med att domstolarna där ofta hade samtycke som ansvarsfrihetsgrund. Det tar istället sikte på vilket våld en utövare kan förvänta sig och därmed samtycker till i och med sitt deltagande. Vilket våld idrottsutövare kan förvänta sig har ju dock sitt ursprung i spelets idé och går därför att hänföra därifrån.

I två av de friande domarna som tas upp rör det sig om situationer direkt hänförliga till spelets gång och kamp om boll/puck.⁷² Dessa situationer ligger i linje med de teorier om hur idrottsvåld bör bedömas av allmänna domstolar.⁷³ Det är därför inget anmärkningsvärt att dessa två fall ledde till friande domar. Anmärkningsvärt är däremot att domstolen i ett fall ansåg en eftersläng där en spelare slår sin motspelare med klubban i ansiktet var ett sådant våld som ligger i idrottens natur och därför anses godtagbart.⁷⁴

Av de fällande domarna kan jag dra slutsatsen att våld som förekommer efter att spelet är avblåst inte är i linje med spelets idé. Detta blir tydligt i ett av fallen där en målvakt blev åtalad för två olika slag, ett slag under pågående spel och ett slag efter att spelet har blåsts av. Målvakten blev endast fälld för det slag som delades ut efter att spelet var avblåst.⁷⁵ Är spelets idé att göra fler mål än motståndarna är det svårt att argumentera för att våld under ett spelavbrott skulle kunna gå i linje med denna idé, eftersom några mål varken kan göras eller släppas in när spelet är avblåst.

---

⁷² Kap. 4.3.1. och kap. 4.3.3.

⁷³ Jfr kap. 3.2.2. och 3.1.2.

⁷⁴ Kap. 4.3.4.

⁷⁵ Kap. 4.2.5.

Två av de redovisade domarna leder till fällande dom trots att spelet är igång.⁷⁶ Den gemensamma faktorn i dessa två händelser är att våldet sker en bra bit ifrån bollen/pucken och således endast utförs i syfte att skada motståndaren. Det utesluter dock inte att bedömningen inte hade varit densamma även om bollen/pucken hade varit i närheten av situationen då våldet i sig mycket väl kan bedömas vara utom spelets idé. Detta blir även intressant i en situation där idrottsutövaren går in endast för att skada motståndarnas bästa spelare i syfte att vinna en fördel till sitt eget lag. En sådan handling går inte lika självklart emot spelets idé som en handling efter avblåsning. Utav utfallet i särskilt Lilja-fallet bör bedömningen bli att ett sådant våld inte skulle ligga i linje med spelets idé, i detta fall tvingas motspelaren dessutom att avbryta matchen p.g.a. överfallet.

I ett av disciplinärendena som tas upp beskrivs överfallet som något utav det värsta inom svensk ishockey.⁷⁷ Maxstraff utdömdes och jämförs fallet med Lilja-fallet är våldet minst lika överdrivet och kraftigt, kanske mycket värre t.o.m. Anledningen till att denna händelse inte ledde till allmänt åtal är svår att ta reda på. Det kan vara så att händelsen inte kom någon åklagare eller polis till kännedom med tanke på att matchen spelades i en lägre division än i Lilja-fallet. Det kan även vara en fråga om resurser. Detta blir främst ett rättsekonomiskt problem och ryms därför inte inom ramen för denna uppsats men det skapar även en otydlighet för förutsebarheten av olika handlingar. Jag låter därför dessa disciplinärenden stå som exempel för olika typer av våld som, i ljuset av de studerade domarna, möjligen även dessa lett till en fällande dom för misshandel om de tagits upp av allmän domstol.

Allt sammantaget tycker jag att den osäkerheten kring vad som gäller i förhållandet straffrätt och idrottsvåld snarare ligger i om handlingen faktiskt leder till allmänt åtal. Väl på plats i allmän domstol är uppfattningen från mig att den generella bedömningen från domstolarna är konsekvent huruvida ansvarsfrihet ska utgå eller inte.

---

⁷⁶ Kap. 4.2.1. och 4.2.3.

⁷⁷ Kap. 5.3.

6.3 Slutkommentarer

Genom att undersöka ovan redovisade fall tycks det finnas en viss stringens i domstolarnas bedömning av idrottsvåld. De situationer som leder till ansvarsfrihet p.g.a. samtycke är tydliga. Detta beror troligtvis på den kodifikation av samtycke som skett inom straffrätten, vilket leder till en större förutsägbarhet och bättre grund för konsekventa bedömningar. Den sociala adekvansen är mer svårbedömd av samma anledning. Social adekvans finns inte lagstadgat och även om Lilja-fallet ger en såväl sammanfattat som detaljerad bild över hur social adekvans är relevant för idrotten, så kan det vara svårt för domstolarna att göra konsekventa bedömningar. Om domstolarna har svårt att bedöma detta så blir det ännu svårare för idrottsutövarna att veta vad som gäller.

Eftersom den sociala adekvansen bygger på en av samhället kollektiv uppfattning om vad som är acceptabelt så förändras och utvecklas detta med tiden. Detta skulle kunna vara anledningen till att något lagstadgande ännu inte skett. Lilja-fallet är ett bra steg på vägen mot en ökad rättssäkerhet för idrottsutövare. Även om en förvånad idrottsutövare blev fälld så kan hovrättens tydliga resonemang skapa en förståelse för vad som inte är ett av samhället acceptabelt beteende, trots att det sker på en idrottsplan, och på så sätt öka förutsägbarheten och rättssäkerheten. Just p.g.a. att social adekvans inte är lagstadgat skulle ett prejudikat från HD angående idrottsvåld vara till stor nytta. Den speciella ställning som idrotten har gör att tidigare prejudikat angående social adekvans i en mer generell aspekt inte är direkt överförbar på idrottsvåld.⁷⁸ Att kunna förutse konsekvensen av sina handlingar ska vara grundläggande i fungerande rättsstat.

---

⁷⁸ Jfr kap.3.2.1.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1993/94:130 Ändringar i brottsbalken m.m. (ansvarsfrihetsgrunder m.m.).

SOU 1953:14 Förslag till brottsbalk.

SOU 1988:7 Frihet från ansvar: om legalitetsprincipen och om allmänna grunder för ansvarsfrihet.

SOU 2003:24 Kampidrott i fokus.

SOU 2008:59 Föreningsfostran och tävlingsfostran - En utvärdering av statens stöd till idrotten.

Elektroniska källor

Aftonbladet TV, "Brutalt överfall - värsta någonsin?", besökt 2018-01-02, <<https://tv.aftonbladet.se/abtv/articles/113477>>.

Erik Karlsson & Stefan Alfeldt, "Överfall av Rögles poängkung",

Sportbladet, besökt 2017-11-20,

<<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/hockey/sverige/allsvenskan/article20420970.ab>>.

TV4 Sport, "Se tacklingen här som Jakob Lilja döms för - händelsen från 2015 - TV4 Sport", Youtube, besökt 2018-01-02.

Stadgor

Riksidrottsförbundets stadgar (RF:s stadgar) i lydelse efter RF-stämman 2017.

Litteratur

Asp, Petter & Ulväng, Magnus, Kriminalrättens grunder, 2., omarb. uppl., Iustus, Uppsala, 2013.

Harlevi, Johannes, Hjältar eller brottslingar - Straffansvar för våld under idrottsutövande?, Svensk Idrottsjuridisk Förenings artikelsamling 2008.

Hübinette, Anders & Malmsten, Krister, Idrottens bestraffningsregler: med kommentarer, 6., [rev.] uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2016.

Jareborg, Nils, Allmän kriminalrätt, Iustus, Uppsala, 2001.

Jareborg, Nils, Straffrättens ansvarslära, Iustus, Uppsala, 1994.

Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), Juridisk metodlära, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013.

Lindholm, Johan, Idrottsjuridik, 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2014.

Malmsten, Krister (red.), Idrottsvåld och idrottstvister: 138 rättsfall, 1. uppl., Fritze, Stockholm, 1994.

Malmsten, Krister, "Idrottsvåld - regelkonformitet och rättsenlighet" i Skuld och ansvar - Straffrättsliga studier tillägnade Alvar Nelson, Skrifter från Juridiska Fakulteten i Uppsala vol. 2 s. 192, Iustus, Uppsala, 1985.

Malmsten, Krister, Konfliktlösning inom idrottsrörelsen, Svensk Juristtidning 1995 s. 497-509.

Peczenik, Aleksander, Vad är rätt?: om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation, 1. uppl., Fritze, Stockholm, 1995.

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1974 s. 614.

NJA 1990 s.687.

NJA 1997 s. 636.

NJA 1998 s.717.

Övriga domstolar

Göta HovR B 829/81.

HovR:n för Övre Norrland B 237/82.

HovR:n över Skåne och Blekinge B 1251-17.

Lindesbergs TR B 75/79.

Malmö TR B 10569-16.

Mölnåls TR B 829/83.

Oskarshamns TR B 257/77.

Skellefteå TR B 125/86.

Svea HovR B 1762/83.

Umeå TR B 121/81.

Disciplinärenden

RIN ärende nr 269/16-14.

RIN ärende nr 482/17-14.

RIN ärende nr 573/17-14.

Svenska ishockeyförbundets disciplinnämnd, ärendenummer 139-14/15.

Svenska ishockeyförbundets region öst ärende RÖ208-15/16.